

U Muzeju grada Zagreba postavljena je najmorbidnija izložba u Hrvatskoj

SMRT NA IZLOŽBI

NA IZLOŽBI SE MOGU
VIDJETI KOSTI UBIJENIH
VOJNIKA, ALI I PRAVA
ŠENOINA OSMRTNICA

Piše:

**ANA
TRGOVAC**

Fotografije:
**P. MACEK,
PIXSELL**

Osmrtnica Augusta Šenoae, posmrtna maska Josipa Jurja Strossmayera, cjenik pogrebnih usluga s kraja 19. stoljeća, kostur ubijenog novorođenčeta star nekoliko stotina godina... Sve navedeno povezala je

izložba 'Mors porta vitae - smrt vrata života: stara zagrebačka groblja i pogrebi' u Muzeju grada Zagreba. Oko 900 fotografija, osmrtnica, oporuka i drugih izložaka u detalje dokumentiraju rituale, koji su tijekom stoljeća pratili umiranje u glavnom gradu. Autori Boris Mašić, viši kustos te Slavko Šterk, muzejski savjetnik, navode nekoliko razloga za

postavljanje izložbe. - Imali smo puno grabe vezane uz smrt, koju nismo mogli drukčije iskoristiti. Drugi razlog je osobni. Što ste stariji, češće razmišljate o kraju. Treći je - smrt se danas udaljila od čovjeka. Svrha izložbe jest da se opet približi ljudima, da o njoj razmišljamo kao o dijelu sebe - kaže Šterk.

Nastavlja se ►

Na izložbi je predstavljena i replika biste s groba Jima Morrisona

S njemačkim vojnikom iz 15. stoljeća, na mjestu današnjeg parka Grič, pokopani su i vrijedni zlatnici, objašnjava Boris Mašić

Posmrtna maska napravljena je u čast J. J. Strossmayeru; osmrtnica Augusta Šenoa objavljena je 15. prosinca 1881.

Senjski ritual tiskan je na glagoljici; najstarija groblja na zagrebačkom području potječu iz 12. st. pr. Kr.

Posjetitelje će na početku izložbe 'po-zdraviti' replika biste pokojnog glazbenika Jima Morrisona. Original je 1981. u makedonskom kamenu izradio hrvatski kipar Mladen Mikulin. - Bistu je postavio na Morrisonov grob na pariškom groblju Père Lachaise. Obožavatelji iz cijelog svijeta dolazili su, odavali počast svom idolu i usput se fotografirali sa skulpturom. No bista je samo nekoliko godina poslije ukradena - prepričava Boris Mašić.

Nakon efektnog uvo-da u izložbu, daljni eksponati objašnjavaju nastanak suvremenih ceremonija ukapanja. Rimskim ritualom utemeljio ih je papa Pavao V. Ritual, koji je na hrvatski jezik 1640. preveo jezikoslovac Bartol Kašić, jedan je od starijih eksponata. Originalna, rukom pisana knjiga oporuč-ne ostavštine Ivana Nepomuka Oršića iz

GLAZBA DOK OBILAZITE EKSPONATE, U POZADINI SE ČUJE SAKRALNA MUZIKA

1817. opisuje kako su se ljudi pripremali za samu smrt. Osim oporuka, pisali su i oproštajna pisma te primali bolesnička pomazanja. **Ova zagrebačka izložba** podijeljena je u dva dijela. U prvom djelu fotografije, crteži, nekrolozi, pisma sućuti i epitafi objašnjavaju nastanak suvremenih groblja, ali i radnje vezane za smrt. - Nakon dugog i

teškog bolovanja, dne 13. prosinca tekuće godine u 9 sati prije podne, 43. godini dobe svoje, primivši sveta otajstva umirućih, blago u Gospodinu usnuo je August Šenoa - piše na osmrtnici poznatog književnika, koja je izložena odmah do osmrtnice povjesničara, političara i slikara Isidora Kršnjavoga. Izložene su vjerojatno najstarije sačuvane zagrebačke oporuke, posudice za primanje sakramenta bolesničkog pomazanja, nadgrobni spomenici sa

zagrebačkih groblja, ali i stoljećima stare tekuće godine u zagrebačkih župa. One svjedoče o mnogim važnim događajima. - **U tečaju** godine ove umre od celog sveta prognan u stražnjem utočištu svome Jezik Latinski. Zakopan je u Hrvatskoj i Slavoniji uz sprovod svih stalaže. Neplače se nitko - može se pročitati kako je nepoznati župnik u matičnu knjigu umrlih u Župi sv. Marije na Kaptolu 1848. reagirao na uvođenje hrvatskog jezika kao službenog u Sabor.

Obilazak izložbe prate i snimke sakralne glazbe, ali i originalna audiosnimka sprovoda na Mirogoju iz sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Među eksponatima, koji će prvi dočekati posjetitelje, takozvana je 'kapica sretne smrti'. - Pripadala je barunici Korneliji Balby. U muzej je 1926. donesena s napomenom 'uo-bičajena u Zagrebu'. Ni danas ne znamo kojom prigodom su Zagrepčani nosili te kape, ali znamo da se za sretnu smrt moli sv. Josipu - navodi Mašić.

I ceremonija sprovoda na izložbi je dobila svoje mjesto. Na ekranu se vrte originalne snimke ukopa Stjepana Radića iz 1928. Na crnobijelom filmu vidi se masa ljudi. **Njih 200.000** u dva dana mimohoda odalo je počast poznatom političaru. Sprovod povjesničara Gjura Szabe prikazan je mnoštvom fotografija, a u fotoalbumu pod nazivom 'Mučenicima

KARMINE BILE SU U GOSTIONICI TINČA I K VESELOM MRTVACU

30.4.1919.' može se vidjeti kako je Zagreb ispratio prijenos kostiju Petra Zrinškoga i Frana Krste Frankopana u kriptu zagrebačke katedrale. S druge strane, izloženi cjenici sprovoda, ekshumacija i lijesova, odora grobara iz 19. stoljeća te fotografije pogrebnih kočija prikazuju one kojima je smrt bila unosan posao. Plakat 'Zavoda za sjajne pogrebe i

postavljanje na odar' je reklama istoimenog društva koje su 1835. utemeljili članovi pet cehova sa zagrebačkog Kaptola. Veliki ceh, gumbarski, krojački te ceh stolara, bravara i tokara zajedno su kupili prvu pogrebnu opremu. - **Imaju se** nabaviti dvoja kola. Jedna prosteša, druga pak lepša ili Galawagen imenovana - objašnjava se u jednom od prvih dokumenata društva. Zagrepčane je Zavod za sjajne pogrebe ukapao do sredine 20. stoljeća.

Izložba se dotakla i ekshumacija. Račun iz 1932. godine pokazuje trošak iskopa izvjesnog Vladimira Podhorskog. Cijena ekshumacije iznosila je 5960 dinara. Gostionice 'Tinča' na mjestu današnjeg kineskog restorana na Novoj vesi i 'K veselom mrtvacu' na Mirogojskoj cesti, bila su mjesta gdje su Zagrepčani održavali karmine. I danas se na ta dva mjesta nerijetko okupljaju ljudi nakon pokopa bliskih ljudi.

Nastavlja se ►►

Siromašni su imali 'Bogečko groblje', na mjestu današnje bolnice

U takozvanim 'kopicama sretne smrti' molilo se sv. Josipu za bezbolnu smrt

Prvo pogrebno društvo u gradu osnovalo je pet cehova s Kaptola

Rektor zagrebačkog sjemeništa Franjo Šeper predvodio je ukop političara Gjure Szabe 1943.

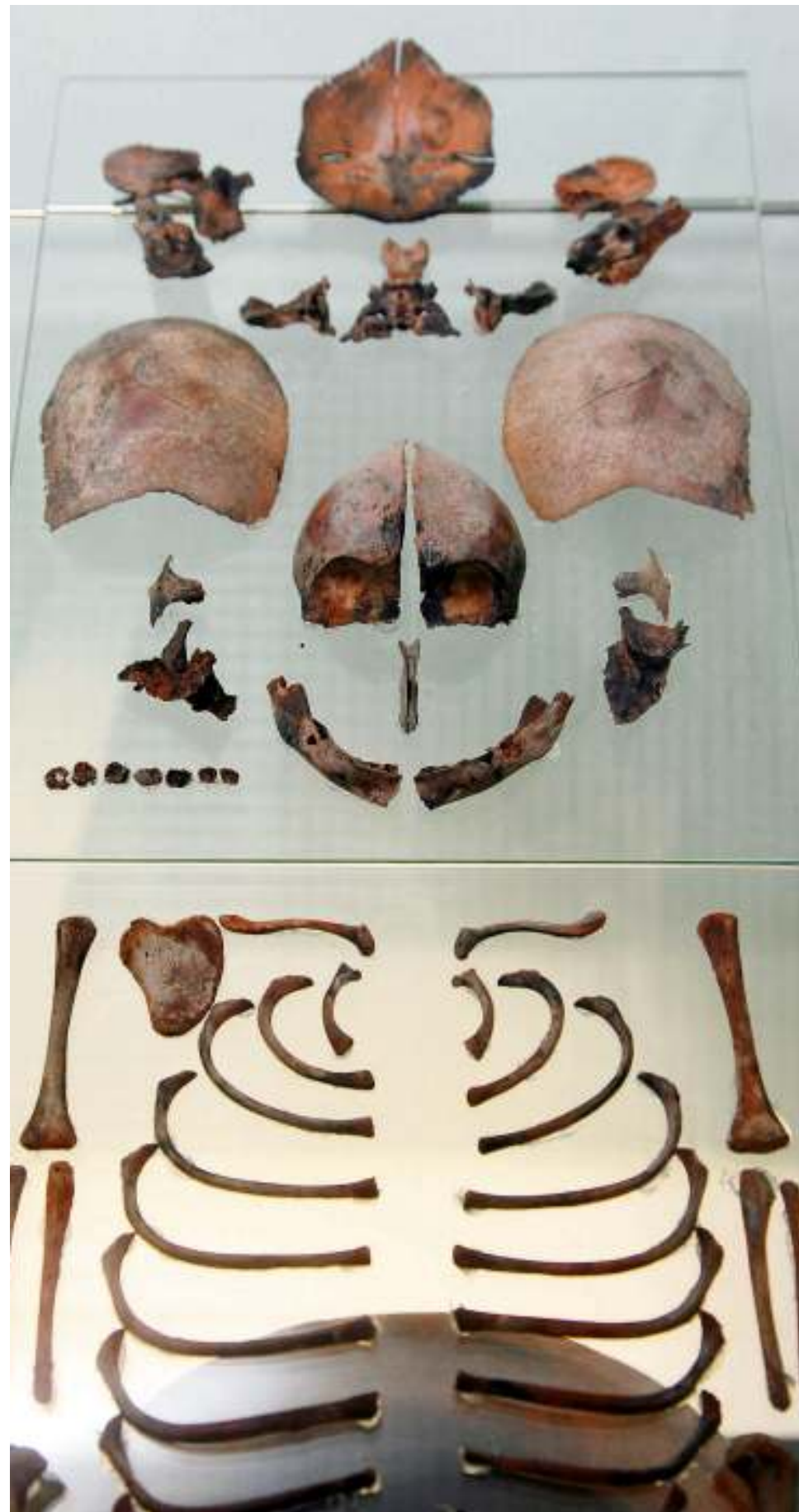
Zagrepcani možda i ne znaju da svakodnevno hodaju po mjestima gdje su nekad bila groblja. Arheolozi su ih iskapani na mjestima današnjih nebodera, škola, parkova... Drugi dio izložbe prikazuje mjesta gdje su stoljećima pokapani mrtvi. - Najstariji grobovi na zagrebačkom području nađeni su na današnjim Horvatima i u Bolničkoj ulici u Vrapču. Potječu iz 12. i 11. st. pr. Kr. Nalazište iz rimskog doba nalazi se i na križanju Savske

i Vukovarske gdje se danas grade nebodera. Iz istog razdoblja su i posmrtni ostaci nađeni u krugu današnje Tehničke škole u Držičevoj. Grobovi iz ranog srednjeg vijeka iskapani su i u četvrti Kruge – kaže Mašić i dodaje kako se na mjestu današnje Petrove bolnice do 7. veljače 1879. nalazilo zajedničko katoličko i židovsko groblje. Na leđini ispred današnje Bolnice sestara milosrdnica na Vinogradskoj cesti, bilo je

takozvano Bogečko groblje sv. Križa, gdje su pokapali siromašne građane. Tijela zagrebačkih 'bogaca' odvozila bi se do grobnih mjesta na siromašnim kolima iz kojih bi nerijetko ispadala. U grobnicu bi se tijela samo 'ubacila', a zatim zalila vapnom da se neugodan miris ne širi zrakom. Grob se nije zatvarao, nego bi

KOSTUR BEBE PRONAĐEN U ČUPU NAKON ŠTO GA JE MAJKA UBILA I SAKRILA

se čekalo da se mjesto 'popuni' s još pokojnika. Nekoliko stoljeća star običaj zasmetao je majoru Karlu von Ficheru, koji je Gradskom poglavarstvu 1854. pisao dopis i požalio se na takav način ukapanja. - Moli se shodno odrediti, da bi se mrtva telesa siromakov pristojno zakopala i v tugu dela ili bar v

Slavko Šterk šali se kako već dvije godine živi s mrtvacima

Bistu na grobu Jima Morrisona izradio je hrvatski kipar

GROBLJA ZAGREPCANI SU SE UKAPALI TAMO GDJE SU DANAS ŠKOLE, PARKOVI...

slamu zavila i tak v zemlju metnula i napokon, da se mrtvaci ne na otpertim kolima s lojtrama već v pokritim kolima na groblje opevali budu, kak v drugih varoši po svetu navodno jeste – u ime državnog redarstva žalio se major Karlo von Ficher Gradskom poglavarstvu u travnju 1854. na način ukopa siromašnih.

Na zapadnom dijelu Britanskog trga potkraj 18. st. utemeljeno je pravoslavno groblje, a groblje iz 16. st. arheolozi su otkrili i u današnjem parku Grič. Vojničko groblje bilo je na mjestu današnje Gupčeve zvijezde. Izvan posvećenih mjesta na grobljima, pokapali su samoubojice i druge 'grešnike'. Kraj izložbe neočeki-

vano je rezerviran za Iron Maiden. - Današnja popularna kultura zlorabi zagrobnu tematiku, što dovodi do opadanja duhovnosti i pijeteta prema umrlima - objašnjava Šterk. - Istina, zadnje dvije godine češće sam se sa živima, no ja sam kršćanin i smatram da je smrt samo početak. Zato se izložba i zove 'Smrt - vrata života' – zaključio je Šterk. Izložba će biti otvorena do 28. veljače.